

מדידה בפיאודלים

קשה לתאר שתי דמויות שונות יותר מאשר **סם דובינר**, היהודי הקאנאדי התוסס ורבי-התנופה, ו**האנס מולר**, היהודי הגרמני העקשן והשמרני. אולם שניהם הרימו השנה את נס המרד הקאפיטליסטי נגד המשטר הפיאודלי המפלגתי, החונק כנחש-ענק את משק המדינה.

אמצעייהם היו שונים. דובינר לחם בכל אמצעי הפרסומת והארגון נגד קביעת



פיאודלים ימניים ושמאליים, אשר הפכו את הפרדסנות הישראלית לאחוזתם הפרטית. מולר לחם באמצעים השמרניים של מלחמה מקצועית נגד משטר קולוקל של יחסי-עבודה. אולם מגמת שניהם הייתה שהיה להנהיג בארץ משק קאפיטליסטי אמיתי, שיהיה כבוסס על תחרות חופשית, יוזמה אמיתית ויעילות טכנית, ואפשר למדינה להתקדם לעבר עצמאותה הכלכלית.

היה זה מרד דומה לזה של הקאפיטליזם האירופי הצעיר בתום ימיה הביניים וגד משטר פיאודלי פסול, מרד שמצא את שיאו במהפכה הצרפתית. אולם בארץ היה מרד זה רחוק מלהיות נחלת הכלל. דובינר ומולר, אף שניצחו נצחונות חלקיים, היו במיעוט.



שביתת „אתא“: מעצר פועלת בשעת ההתפרעות בחיפה

כמעט כל שאר אנשי-המשק השתלבו במשק הפיאודלי הקיים, שיסודו בחלוקת כספי השלל מאמריקה והגרמניה, ביקשו רק להשיג לעצמם פירוים גדולים יותר מן השולחן. מעולם לא הודגם הקשר בין משטר-השלל הכלכלי לבין המשטר הפוליטי של המדינה בצורה חותכת יותר מאשר בשנת תשי"ז. מיבצע-סיני נתן תנופה אדירה למגביות ולמענקים, הביא רוחה לכל הגורמים הכלכליים הקרובים לכאוס המפלגתי, ומאידך גרם שוטהכסף של אמריקה לנסיגת ישראל מסיני, ולאיר-הערבובת בירדן בימי המשבר הגורלי שם.

כפנים המדינה הוסיפה שיטת-השלל להעשיר את הפרסטים ההסתדרותיים ואת הלחיתנים הפרטיים, המשתפים עם פעולה אימפריות פרטיות כמו **האחים סחרוב**, הבנויות על קשר תקין עם השלטון, הוטיפו להתערר בעזרת רשיונות-ייבוא והקלות-מטבע. במקומות רבים עברו קשרים כאלה את גבול השחיתות, הפכו למסעי-שוש מאורגנים בארץ (חברת זורו של **פנחס רוזנברג**, בעזרתו האדיבה של הפקיד הבכיר **מיכאל צור**) ובהחזקת-לארץ (עסקי הקבלן **יצחק פרישמן** בתורכיה בעזרת חברת האחים סחרוב, שאזרח מנהליה הוא המשקף הכללי של משטרת ישראל, **יחזקאל סהר**).

שיטת-השלל גרמה לאינפלציה (שפגעה בכסביות הנמוכות, אך פתחה מקורות-התעשרות חדשים בפני הלחיתנים), למנופוליוזם כחפיר (נייר-חזרה, קינור-פרידה, אלקטרה) ולבריתת ההון לשחיתו הספרטות (סחירות, מטבע, בולים). לא לוי **אשכול** ולא **פנחס ספיר**, ממני קיח בשעתו לרבות, עשו נסיון לשהו לשנות משטר זה. בהכרזים את מרידתם הפרטית נגדו, הפכו דובינר ומולר לגיבורי המשק של השנה.

פיצצת הסגן=אלוף

היתה זאת שנה של סער ומרדות במרחב, שנה של דם ואש ותמרות-עשן ממאראקש יעד מוסול, מולב ועד עדן, נמצאו 76 מיליון דוברי-ערבית בתסיסה אדירה ומתמדת. תסיסה זו העלתה שורה ארוכה של אישים, שכל אחד מהם יכול היה לתבוע לעצמו את תואר איש-המרחב של תשי"ז. אף אחד מהם לא היה ישראלי — כי ישראל פעלה השנה נגד המרחב, לא בתוך המרחב. שים ישראלי לא היה שותף למישחק הפנימי.



האיש הפופולארי ביותר בין ההמונים אטלסי, בערבית) מול חוף מרוקו ועד לים הערבי מול חוף מוסקאט, היה גם השנה **המאיר עבד אל-נאצר**, שהצליח להפוך את עצמו לסמל רוב השאיפות של המוני ערב. על אף מפלתו הצבאית במדבר סיני, נשאר שלטונו איתן במצרים. בעיני ההמונים היה האיש שהצליח לגרש מארצו שלושה פולשים אדירים. בכל ארצות ערב היו חוגים ששאפו להקים משטר הדומה לדיקטטורה הפאשיסטית-למחצה הקיימת בי מצרים.

אולם בין שליטי העולם הערבי ירדה קרנו של עבד אל-נאצר. בשנת תשי"ז קם לו אויב אדיר בדמותו של **המוך סעוד**. עד אז היה סעוד פרו-מצרי, המשך מתך שיגרה בכרית שנוצרה בימי המלך פארוק והמלך איבן-סעוד. אולם כשחסם עבד אל-נאצר את תעלת-סואץ, הפסיק גם את זרימת הנפט שהזרים את הווב לכיסו של המלך הבנוני, הבין לפתע המלך סעוד כי מקומו עם שאר מלכי ערב במערך האמריקאי, נגד הדימוג המסוכן מקאהיר המבשר משטר של דיקטטורה עממית.

הפיכת סעוד לטוכן אמריקאי הצילה ברע האחרון את שלטונו של **נורי סעיד**, הדיקטטור הפיאודלי הזקן של עיראק, שמת ליפול. עובדה זו הפיחה מרץ חדש ב**המלך חוסיין** של ירדן, שביים הפיכה-שלי-אופרטה בארצו הקטנה, הפך לדיקטטור מעשי בה. שלושת המלכים התקשרו אל לבנון, אשר הקימה מתוכה ממשלה פרו-ערבית, שדמותה הבולטת היה שרהחוק הפוליטופי, **שארי מאהיק**, אחד האישים המכובדים במערב.

אם אגודת-המלכים הצרה את צעדיו של עבד אל-נאצר במזרח, הרי במערב נתקל בדמותו של **הכיב בורג'יבה**, אליל מלחמת-השיחרור הסוניסית, מתון, שמרן, זמיר, קראט ופרומערבי, שבו לדמוגו המצרי, חלם על איחוד מארוקו, אלג'יריה החופשית, טוניס וליב כגוש ערבי חדש, אל-מעריב אל-אקטא ("המערב הרחוק").

אולם איש-המרחב של תשי"ז לא היה בין שליטים אלה. היה זה איש חדש, שעוד לפני שנה לא ידע כמעט איש את שמו. הוא הטיל את הפצצה הגדולה ביותר מאז מיבצע-סיני לתוך יורת המרחב: סגן-אלוף **עבד אל-חמיד** ("עבד אללה הראוי-לתודה") **סראג'**, מפקד שרות-המודיעין של הצבא הסורי, סראג' השליט בארצו רמטכיל חדש וממשלה נייטראליסטית הנוטה לצד הגוש הס בייטי, קשורה עם משטרו של עבד אל-נאצר במצרים. הבסיס הפוליטי שלו נמצא במפלגת אל-בעת ("התקומה") הז ציאליסטית-לאומית של **אפרם חוראני**, בן ה-43.

משקיפים שטחיים יכלו לטעון כי כל ההפיכות והפיכות-הנגד האלה במרחב אינן אלא פרי התחרות בין הגושים העולמיים, הריאים במרחב השמי קרש-קפיצה לשטון

אחת מול הרבים

מעולם לא עמד המשפט במרכז של המדינה כמו השנה. אחרי הצבא, היה זה המשפט שסיפק לעיתונות את הכותרות הרועשות והרבות ביותר. כמעט כל בעיות המדינה השתקפו במשפטי-הראאה הגדולים. הן הודקרו לעיני הקהל בצורת חקירות שתי-וערב, טענות וסיכומים.

אולם לא היתה זאת שנה טובה למשפט הישראלי. אגדת המשפט הבלתי-תלוי, שהיתה קודש-הקדשים בעיני העם, עוגן של אימון בים סוער, התמוטטה. תחת האמונה העיוורת בכל שופט באשר הוא שופט, באה גישה ביקורתית חדשה. השופט הפך לדמות של בשר-ודם — אדם העומד מול הפיתויים הגדולים, מול לחץ עצום של המציאות הפוליטית העכורה. היו שופטים שיצאו מנצחים ממאבק זה, והיו שנחשבו לאכזריות במלחמה זו.



המשפט הגדול ביותר של השנה היה זה של עמוס בן-גוריון נגד שורת המתנדבים. אחד מול המנגנון האדיר של המדינה שי גויס כולו נגדו, ניצח **שמואל תמיר** על הקרב, שהפך לשיעור מוזרו בתורת המדינה של ישראל. הקהל ראה את שרי-המשטרה נותן חסיונות כוזבת לחיקי המשטרה, שכללו את פרטי השחיתות. הוא ראה את יחזקאל סהר נשבע לשקר. הוא ראה את דמותו של עמוס בפרשות השונות. הוא חרץ את דינו.

כשנתנו השופט **זאב צהרנר** וחבריו את פסק-דינם, היה זה הלם לקהל. השופטים תיארו את עמוס בן-גוריון כמלאך מוקף שדים, שכל ידידיו בגדו בו והפילוהו בפח. הטיבות שליוו את פסק-הדין, עת נעלם באופן מסתורי עמוד של פסק-דין שמתח ביקורת על יחזקאל סהר, היו מכה ממאירה לאימון הקהל. כבר לפני-כן התפרסו